

promotor: ks. prof. dr hab. Stanisław Grzybek

KS. URBAŃSKI STANISŁAW (diecezja tarnowska), 1988, *Rodzina w nauczaniu księgi Tobiasza i adhortacji apostołskiej „Familiaris consortio”*. Studium biblijno-pastoralne,

promotor: ks. prof. dr hab. Stanisław Grzybek

KS. WITCZYK STANISŁAW (diecezja kielecka), 1984, *Teofania według księgi Psalmów*. Studium egzegetyczno-teologiczne,

promotor: ks. prof. dr hab. Stanisław Grzybek

KS. WNUK MIROSŁAW (diecezja augsburska), 1997, *Melek w świetle Psalterza*. Studium egzegetyczno-teologiczne,

promotor: ks. prof. dr hab. Stanisław Grzybek

O. ZDZIARSTEK ROMAN STANISŁAW OP (dominikanin), 1985, *Będący w Chrystusie*. Ontyczny aspekt chrystianologii św. Pawła,

promotor: o. prof. Augustyn Jankowski OSB

Kraków

zestawił: KS. TADEUSZ MATRAS

N E K R O L O G I

o. Franciszek Małaczyński OSB

O. CYPRIAN VAGAGGINI OSB I JEGO UDZIAŁ W DZIELE ODNOWY LITURGII

Dnia 18 stycznia 1999 zmarł w Camaldoli o. Cyprian Vagaggini OSB, jeden z głównych pracowników dzieła odnowy liturgii, którego podstawy dała ogłoszona 4 grudnia 1963 Konstytucja Soboru Watykańskiego II *Sacrosanctum Concilium*.

Cyprian Vagaggini urodził się w Piancastagnaio w Toskanii, 3 października 1909 r. Studia licealne odbył w kolegium benedyktyńskiego opactwa św. Andrzeja w Belgii w latach 1920-1927. Dnia 5 października 1927 wstąpił do nowicjatu tego Opactwa i w następnym roku złożył pierwsze śluby. Ponieważ wykazywał wybitne zdolności, skierowano go na studia filozoficzne i teologiczne w prowadzonym przez benedyktynów Papieskim Ateneum św. Anzelma w Rzymie i na Katolickim Uniwersytecie w Lowanium. W roku 1931 obronił doktorat z filozofii, a w roku 1938 doktorat z teologii. 30 lipca 1934 otrzymał święcenia kapłańskie. Jeszcze

przed obroną doktoratu z teologii rozpoczął studia w Papieskim Instytucie Orientalnym i po ich ukończeniu, w roku 1940 obronił doktorat z kościelnych nauk orientalnych.

Przygotowany przez sumienne studia o. Vagaggini pełnił owocnie odpowiedzialne obowiązki. W latach 1936-1942 był wicerektorem Kolegium Greckiego w Rzymie. W latach 1940-1956 wykładał teologię wschodnią w Papieskim Ateneum św. Anzelma w Rzymie. W latach 1942-1963 był profesorem teologii dogmatycznej, ponadto w latach 1952-1963 był dziekanem wydziału teologicznego i wicerektorem Ateneum. W roku 1963 o. Vagaggini wycofał się z zajęć w Ateneum w związku z pracami związanymi z przygotowaniem Soboru. W latach 1959-1962 o. Vagaggini był członkiem Komisji Liturgicznej do przygotowania Soboru Watykańskiego II. W roku 1962 został zaliczony do biegłych w sprawach liturgii na Soborze, ale intensywnie pracował także nad Kostytucją o Kościele.

Praca w charakterze biegłego trwała do roku 1965. Jeszcze w czasie trwania Soboru o. Vagaggini został mianowany konsultorem Rady do wykonania Konstytucji o liturgii i pełnił te obowiązki w latach 1963-1967. W latach 1969-1980 był członkiem Międzynarodowej Komisji Teologicznej, ponadto w latach 1974-1979 był konsultorem Kongregacji do spraw wychowania katolickiego i seminariów duchownych. W latach 1967-1971 o. Vagaggini był profesorem teologii dogmatycznej na Międzyregionalnym Wydziale Teologicznym Italii Północnej w Mediolanie.

Z początkiem roku akademickiego 1971 o. Vagaggini wrócił na katedrę teologii dogmatycznej w Ateneum św. Anzelma i wykładał do roku 1978. W latach 1974-1978 był rektorem Akademii. Na siedemdziesięciolecie o. Vagagginiego wykładowcy Ateneum wydali księgę pamiątkową pt. *Lex orandi lex credendi*. Tytuł ten wybrano ponieważ dzieła o. Vagagginiego są przeniknięte duchowością liturgiczną, to jest duchem modlitwy kontemplacyjnej, która przed wyrażeniem nauki wiary w pojęciach, przeżywa je w medytacji nad Bożym dziełem zbawienia. To dzieło zbawienia urzeczywistnia się w sprawowaniu liturgii. W księdze pamiątkowej podano pełną bibliografię książek i artykułów jubilata do roku 1980.

Po osiągnięciu wieku emerytalnego o. Vagaggini za zgodą przełożonych przeniósł się do benedyktyńskiej Kongregacji Kamedulskiej i zamieszkał w Camaldoli. Benedyktyńską Kongregację Kamedulską, która ma domy życia wspólnego oraz pustelnie, należy odróżniać od odrębnego Zakonu Pustelników Kamedulskich, który ma tylko pustelnie i główny erem we Frascati.

Głównym dziełem O. Vagagginiego jest książka: *Il senno teologico debba Liturgia*, Edizioni Paoline 1957. Ukazały się 4 wydania w języku włoskim oraz przekłady na języki: francuski, angielski, niemiecki i hiszpański. Książka drukowana drobną czcionką liczy 929 stron. Ta książka zarysowała bardzo rozległy plan badań w dziedzinie teologii liturgii i stała się inspiracją do utworzenia Papieskiego Instytutu Liturgicznego przy Ateneum św. Anzelma w Rzymie. W roku 1961 o.

Vagaggini wygłosił wykład inauguracyjny na tym Instytucie pt. *Liturgia i współczesna myśl teologiczna*. Instytut Liturgiczny rozwijał się szybko i zachowując nazwę nadaną przez papieża Jana XXIII z czasem stał się formalnym Wydziałem Liturgii Papieskiego Ateneum św. Anzelma w Rzymie i nadaje stopnie akademickie licencjata i doktora liturgii.

Chociaż o. Vagaggini przyczynił się do powstania Instytutu Liturgicznego, nie podjął w nim wykładów, ponieważ poświęcał swój czas pracy w Komisji przygotowawczej do spraw liturgii Soboru Watykańskiego II, a później został mianowany konsultorem Rady do wykonania Konstytucji o Liturgii.

Na polecenie sekretarza Komisji przygotowawczej o. Vagaggini, wykorzystując zgromadzone materiały, zredagował wstęp i pierwszy rozdział Schematu Konstytucji. W tym rozdziale Sobór określił naturę liturgii, jej znaczenie w życiu Kościoła i wskazał podstawy do jej odnowienia.

Po ogłoszeniu Konstytucji o liturgii Papież Paweł VI powołał Radę do wykonania Konstytucji o liturgii. O. Vagaggini znalazł się wśród pierwszych konsultorów Rady i na prośbę sekretarza opracował obrzęd koncelebry Mszy św. poprzedzając go obszernym wprowadzeniem dla członków Rady. Po dyskusjach i obrzędach eksperymentalnych obrzęd koncelebry oraz Komunii pod obiema postaciami został zatwierdzony dnia 7 marca 1965 r.

Rada do wykonania Konstytucji o Liturgii powołała 40 zespołów do przygotowania nowych ksiąg liturgicznych. O. Vagaggini został powołany na kierownika zespołu, który miał przygotować czytania biblijne we Mszy św. Z pomocą sekretarza o. Gastona Fontaine oraz innych członków zespołu opracowano 45 tablic, które przedstawiają zestaw czytań biblijnych na Mszy św. we wszystkich obrządkach chrześcijańskich od II do XX wieku. To zestawienie podziwiali nie tylko bibliści i liturgiści katoliccy, lecz także obserwatorzy z kościołów odłączonych. Pod koniec dyskusji na temat nowego schematu czytań biblijnych we Mszy św. zorganizowano spotkanie konsultorów Rady z obserwatorami z kościołów protestanckich. O. Vagaggini tak umiejętnie przedstawił projekt nowych czytań, że obserwatorzy nadesłali wspólne oświadczenie. Stwierdzają w nim, że wprowadzenie nowego schematu czytań do Liturgii rzymskiej nie będzie stanowiło przeszkody w upragnionej jedności chrześcijan. Opracowano i wydrukowano schemat nowego lekcjonarza pt. *Ordo lectionum pro dominicis, feriis et festis Sanctorum* (Roma 1967). Zawiera on w pierwszej części sygłę czytań mszalnych na cały rok kościelny, a w drugiej części spis ksiąg biblijnych z wykazem perykop użytych w niedziele, dni powszednie i w Mszach o świętych. Schemat rozesłano do biskupów i rzeczoznawców całego Kościoła. Po nadesłaniu uwag i dokonaniu poprawek lekcjonarz został zatwierdzony i skierowany do Wydawnictwa Watykańskiego. Warto zaznaczyć, że kilka kościołów protestanckich przyjęło nowy lekcjonarz.

Po skończeniu prac nad lekcjonarzem o. Vagaggini wziął udział w opracowaniu instrukcji *Eucharisticum mysterium*, która porządkowała ważną dziedzinę życia Kościoła w oparciu o encyklikę Pawła VI *Mysterium fidei* z 3 września 1965 r.

W roku 1966 o. Vagaggini został skierowany do pracy nad nowymi modlitwami eucharystycznymi. Papież Paweł VI postanowił zachować bez większych zmian Kanon rzymski i dołączyć kilka nowych modlitw eucharystycznych. W lecie roku 1966 o. Vagaggini zamknął się na trzy miesiące w bibliotece benedyktyńskiego opactwa w Lowanium, dobrze zaopatrzonej w teksty liturgiczne i przygotował dwa schematy nowych Modlitw eucharystycznych. Jeden oparł na łacińskich tekstach gallikańskich, drugi na anaforach wschodnich. Owoc swojej pracy przedstawił zespołowi zajmującemu się liturgią Mszy oraz opublikował go w książce: *Il canone romano e la riforma liturgica* (Turyn 1966). Książka miała wydania w językach: francuskim, angielskim i hiszpańskim. W dalszych pracach zespołu teksty projektu zostały nieco skrócone, ale porównanie tekstów ostatecznych z tekstem książki dowodzi jasno, że podstawę nowych Modlitw eucharystycznych III i IV stanowią opracowania o. Vagagginiego.

Arcybiskup A. Bugnini w swoich wspomnieniach o pracy o. Vagagginiego w Radzie do wykonania Konstytucji o liturgii stwierdza, że nie było żadnego poważnego zadania Rady, w którego wypełnieniu nie pomógłby o. Vagaggini OSB.

Obok pracy w Radzie do wykonania Konstytucji o liturgii o. Vagaggini nie zapominał o pracy naukowej i wydawniczej. W latach przygotowań do soboru i w czasie jego trwania zredagował i wydał pracę zbiorową: *Problemi e orientamenti di spiritualità monastica, biblica e liturgica* (Roma 1964), następnie we współpracy z G. Penco: *La preghiera nella tradizione patristica e monastica* (Roma 1964), *Bibbia e spiritualità* (Roma 1967). W Księdze pamiątkowej na cześć Kardynała Lercaro o. Vagaggini opublikował obszerną rozprawę pt. *Caro salutis est cardo. Corporeità, Eucharistia e Liturgia*.

Po uchwaleniu Konstytucji o Liturgii o. Vagaggini ogłosił wiele artykułów wyjaśniających znaczenie i cel uchwalonych reform. Artykuły te wielokrotnie były tłumaczone na różne języki i ułatwiały pracę krajowych komisji, które przystąpiły do popularyzacji zasad reformy liturgii wśród duchowieństwa i wiernych.

Arcybiskup A. Bugnini CM, który był sekretarzem Komisji przygotowującej Konstytucję o liturgii oraz sekretarzem Rady do wykonania Konstytucji o liturgii, zaliczył o. Vagagginiego do grupy „nieznanych żołnierzy” dzieła odnowy liturgii. Ich wyrzeczenie się osobistych sukcesów w nauce i ofiarna praca nad projektami konstytucji oraz nowych ksiąg liturgicznych sprowadziły błogosławieństwo Boże na dzieło reformy. Chociaż ich nazwiska nie widnieją w księgach liturgicznych, możemy ufać, że zostały zapisane w niebie.

Tyniec

O. FRANCISZEK MAŁACZYŃSKI OSB

Z KRONIKI ŻAŁOBNEJ

SCHALOM BEN CHORIN (1913-1999)

W maju br. zmarł w Jerozolimie Schalom Ben Chorin, dziennikarz i pisarz, który w sposób szczególnie zajmował się problematyką biblijną i dialogiem chrześcijańsko-żydowskim.

Urodzony w Monachium w 1913 roku, osiedlił się w roku 1935 w Jerozolimie, zmieniając swoje niemieckie nazwisko Fritz Rosenthal na hebrajskie Schalom Ben Chorin (tzn. Pokój Syn Wolności).

Wśród wielu jego książek i artykułów najbardziej znane są książki: *Bruder Jesus, der Nazarener in jüdischer Sicht* (1970), *Paulus, der Völkerapostel in jüdischer Sicht* (1970), *Mutter Mirjam, Maria in jüdischer Sicht* (1971).

HELMUT MERKLEIN (1940-1999)

Z początkiem października br. zmarł Helmut Merklein, profesor egzegezy Nowego Testamentu w Uniwersytecie Bonn i przewodniczący Katholisches Bibelwerk w Stuttgarcie.

Urodzony w 1940 roku w Aub k. Würzburga, pracował jako asystent Rudolfa Schnackenburga w Würzburgu, od 1976 r. w Wuppertalu, a od 1980 w Bonn. Od roku 1992 pełnił funkcję przewodniczącego Katolickiego Działu Biblijnego. Był jednym z założycieli w roku 1996 czasopisma „Welt und Umwelt der Bibel”.

J. Ch.